

Ludo Valcke

Pieter Behaegel en zijn Torhouts pensionaat (1810-1839)

In het monumentale werk over het bisdom Brugge (1559-1984) dat onder de algemene leiding van Dr. Michel Cloet verscheen in 1984 is een bijdrage opgenomen van Stany d'Ydewalle over bisschop Frans René Boussen (1834-1848). Op het einde van een stuk over de spectaculaire uitbouw van de bisschoppelijke colleges lezen we: "Na deze intensieve startperiode werd in 1839 nog een normaalschool geopend die in 1847 naar Torhout verhuisde".¹

Bij Michiel Mestdagh in zijn Torhoutse stadsgeschiedenis krijgen we daarover iets meer informatie. Omdat de 'liberaal-progressieve' overheid meer vat wilde op het onderwijs dat vooral katholiek geïnspireerd was, waren de opleidingscentra, lees de normaalscholen, van zeer groot belang. Bisschop F.R. Boussen zag dit in en wilde aan de jonge normaalschool, in Roeselare toegevoegd aan het Klein Seminarie², een vernieuwde werking geven. Allerhande problemen van personele en financiële aard en moeilijkheden met de behuizing leidden er uiteindelijk toe dat de normaalschool in Torhout arriveerde in 1846. De eerste lichter studeerde een jaar later af.³ De eerste en voorlopige behuizing van de normaalschool werd ter beschikking gesteld door het stadsbestuur en dat werd het oud hospitaal Ten Walle in de Bruggestraat. De muren van Ten Walle waren alles wat met onderwijs te maken heeft meer dan gewoon. Vanaf 1816 hadden ze immers gedurende een paar decennia gastvrijheid verleend aan het 'pensionnat' van Pieter Behaegel. En zo zijn we bij die schimmige maar intrigerende 19de-eeuwse figuur beland, die een rol vertolkte in de vroege Vlaamse beweging.

- 1 M. CLOET (red.), *Het bisdom Brugge (1559-1984). Bisschoppen, priesters, gelouigen*, Brugge, 1984, p. 353.
- 2 Meer informatie hierover in: J. STROBBE, *200 jaar dichters, denkers en durvers. Het Klein Seminarie van Roeselare. Biografie van een college*, Tiel, 2007, p. 85-87.
- 3 M. MESTDAGH, *Torhout. De geschiedenis van een stad*, Torhout, 2000, p. 215-216 (Met dank aan Michiel voor de hulp in het Torhouts stadsarchief).

Bij de studie van de Vlaamse beweging in de eerste decennia na België's onafhankelijkheid, is het duidelijk dat het zwaartepunt van de flamingantische actie zich situeert in de twee grote Vlaamse steden, Gent en Antwerpen. Als een soort koppelteken tussen die twee steden fungeert de figuur van Jan Frans Willems (1793-1848): vanuit Lier naar Antwerpen getrokken, door zijn huwelijk kapitaalkrchtig geworden, na de scheiding tussen Noord en Zuid door zijn vroegere activiteiten met een schuin oog bekeken en naar Eeklo verbannen, dankzij zijn eigen inzet en de hulp van anderen naar Gent gepromoveerd en daar intens aan het werk.

DE ROL VAN WEST-VLAANDEREN

Welke rol speelt West-Vlaanderen in die eerste tijden? Als je de literatuur moet geloven dan begint het West-Vlaamse aandeel in de Vlaamse beweging met het West-Vlaamse taalparticularisme⁴ en start het echte werk met Guido Gezelle, Hugo Verriest en andere Albrecht Rodenbachs. Pieter Behaegel en Leo De foere bijvoorbeeld krijgen slechts een klein rolletje in de prelude, in de voorafgaande schermutselingen. En het klopt natuurlijk dat er voordien niet echt van een West-Vlaamse, georganiseerde activiteit, geconcentreerd in één of twee steden kan gesproken worden. Maar toch is West-Vlaanderen in die vroegste jaren duidelijk aanwezig. Vooraleer Ferdinand Augustijn Snellaert op 21 juli 1809 in Kortrijk geboren wordt, waren Pieter Behaegel (° 28 augustus 1783) Leo d'Hulster (° 15 januari 1784) en Leo(n) De foere (° 8 februari 1787) reeds op de wereld gezet en dat was ook zo met Maria Doolaeghe (° Diksmuide, 26 oktober 1803) en Frans Joseph Blicck (° Wervik, 24 december 1805). Snellaert, Doolaeghe en Blicck sluiten aan bij de volgende generatie en voelen zich thuis in de Gentse groep. Maar Behaegel, d'Hulster en De foere gaan hen voor en, toeval of niet, ze worden alle drie geboren in Tielt. De Tieltenaars zullen elkaar elders nog ontmoeten in vriendschap (Behaegel en De foere) en in vijandschap (d'Hulster). Wanneer Leo d'Hulster sterft in 1843 is de spellingsoorlog (1839-

4 De bijdrage over West-Vlaanderen in de *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging* (NEVB) luidt: 'West-Vlaanderen. West-Vlaams particularisme'. Zie NEVB, Tielt, 1998, p. 387.

44) nog niet helemaal uitgevochten. Als een echo daarvan schrijft de biograaf van d'Hulster in het *Kunst- en Letterblad*: 'd'Hulster was geboren te Thielt. . . . in dezelfde straet waer Behaegel het eerste levenslicht zag. Beide ouders dreven den tabakshandel en by gelegenheid toonden de twee jonge Thieltenaertjes dat zy natuerlyke vyanden waren'⁵. Van sociaal-economische predestinatie gesproken . . . Maar toch, *si non e vero* ... Dergelijke getuigenissen tonen meteen het niveau van veel bronnenmateriaal voor de studie van de vroege Vlaamse beweging. Het is ook vaak generaties lang gebruikt en hergebruikt zonder enige controle. De realiteit is dat d'Hulster en Behaegel in de Spellingsoorlog diametraal tegenover elkaar stonden⁶. Klopt er dan niets in de bewering van het *Kunst- en Letterblad*? Daarvoor kan of moet men terug gaan naar de primaire bronnen. Bij een controle van de beschikbare akten uit de Burgerlijke Stand en van de Bevolkingsregisters krijgt men volgend beeld van de beroepsactiviteit van Carolus Ludovicus (Charles Louis) Behaegel, de vader van Pieter:

– 1808, huwelijk Pieter	marchand de tabac ⁷
– 1808, huwelijk Charles L. jr	marchand de tabac ⁸
– 1810, overlijden echtgenote	débitant de tabac ⁹
– 1811, tweede huwelijk Charles L. sr	marchand ¹⁰
– 1827, bevolking	winkelier ¹¹
– 1830, overlijden Charles L. sr	winkelier ¹²

Het is dus duidelijk dat vader Behaegel inderdaad en zeker tot 1810 in het tabaksbedrijf bezig was. De latere vermeldingen zijn te algemeen om er nog conclusies uit te kunnen trekken.

5 *Kunst- en Letterblad*, 4 (1843) 11, p. 41.

6 Dit was niet altijd het geval. Voor 1830 was ook Behaegel voorstander van een quasi eenheidsspelling voor Noord en Zuid. Na 1830 verdedigde hij een volledig eigen spelling voor Vlaanderen en stond zo lijnrecht tegenover d'Hulster die als lid van de Spellingscommissie voorstander was van een spelling die zoveel mogelijk aansloot bij het Noorden.

7 Tielt, *Burgerlijke Stand* (BS), huwelijken 1808, nr. 13.

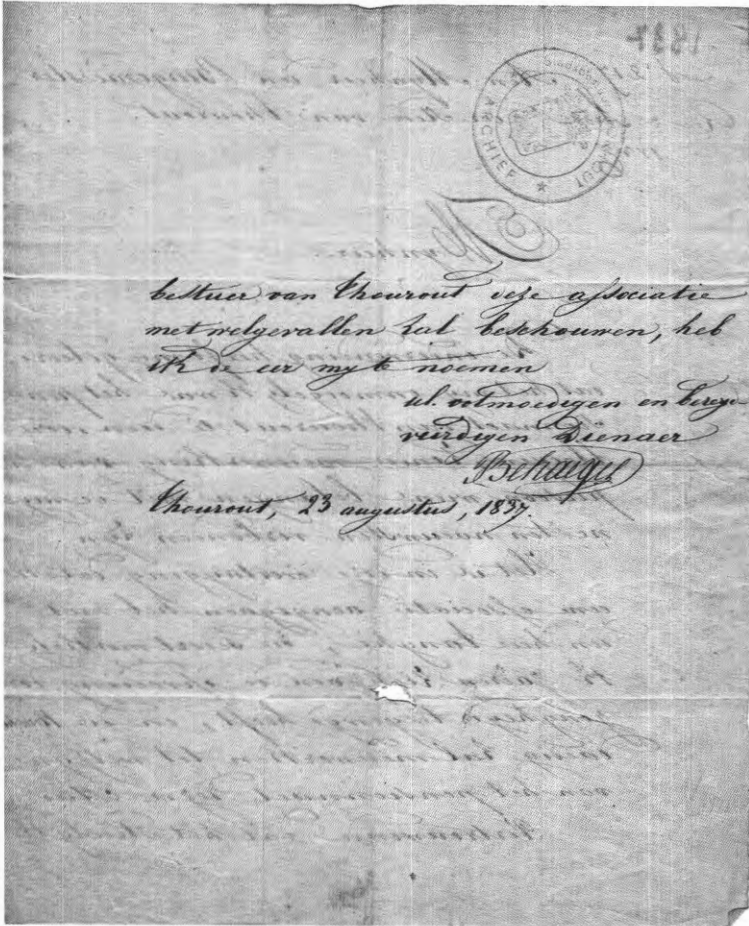
8 Tielt, BS, huwelijken 1808, nr. 37.

9 Tielt, BS, overlijdens 1810, nr. 241.

10 Tielt, BS, huwelijken 1811, nr. 56.

11 Tielt, *Bevolkingsregister 1827*, Kortrijkstraat 16.

12 Tielt, BS, overlijdens 1830, nr. 83.

Het onderzoek in de Burgerlijke Stand en de Bevolking maakte ook de controle mogelijk van een ander Behaegelprobleem nl. de schrijfwijze van de familienaam. In de Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging staat bij het lemma Behaegel tussen haakjes (Behagel, Behagele)¹³. Gek genoeg wordt de schrijfwijze Behaeghel –extra h- die zeer vaak voorkomt, vooral in publicaties, niet vermeld. De akten geven uitsluitsel. Het is Behaegel. Zo

13 NEVB, a.c., p. 427.

ondertekent Pieter ook alle brieven die later in dit artikel gebruikt zullen worden. Alleen in de huwelijksakte van 1811, het tweede huwelijk van Charles Louis sr, komt de schrijfwijze Behaegle voor en dit is allicht te wijten aan het feit dat het gaat om data die door de Torhoutse ambtenaar overgenomen werden uit de Franse stukken die hij uit Wervicq-Sud kreeg.¹⁴

Als we meer willen te weten komen over het leven van Pieter Behaegel, dan beschikken we in dit geval over een vroege en eigenlijk uitzonderlijke bron. In 1872, vijftien jaar na Behaegels dood, verscheen in dit historisch tijdschrift een biografische schets over hem.¹⁵ De auteur, Hippolyte Lippens, was gehuwd met Adelaïde Behaegel, de jongste dochter van Pieter. Gebruik van die zeer waardevolle en zeldzame bron moet natuurlijk terdege rekening houden met dit familiaal gegeven. Lippens poogde objectief te zijn maar wenste natuurlijk ook de betekenis van zijn schoonvader zo hoog mogelijk te situeren en zijn verdiensten zo zwaar mogelijk te doen wegen.

EEN PENSIONAAT IN TORHOUT

En nu naar de voorganger van de Torhoutse normaalschool, het pensioonaat van Pieter Behaegel. Nadat student Behaegel in 1798 het college van de recoletten in Tielt had moeten verlaten omdat het gesloten werd door de Fransen, volgt er in zijn biografie een periode van grote onduidelijkheid: seminarie, leger, verblijf in het buitenland, ...? Repelaer van Driel, commissaris-generaal van het onderwijs en van de kunsten en wetenschappen, schrijft in 1817 over Behaegel aan zijn koning Willem I: "... die voorts in vroegeren leeftijd een jaar in de provincie Utrecht¹⁶ doorbracht, ook in Duitsland zich langen tijd onthield"¹⁷. Bij H. Lippens luidt het:

14 Zie voetnoot 10.

15 H. LIPPENS-BEHAEGEL, 'Esquisse biographique de Pierre Behaegel', savant grammairien. Etude sur la part qu'il a prise au mouvement flamand'. in: *Annales de la Société d'Emulation de Bruges*, 24 (1872), p. 179-216.

16 Van activiteiten of een verblijf in Utrecht is echter bij Behaegel geen enkel spoor teruggevonden.

17 Den Haag, *Algemeen Rijksarchief* (ARA), algemeen archief van de staatssecretarie, nr. 1520, La O3, Q3, nr. 78. Repelaer van Driel aan Koning Willem I: 29 juli 1817.

“Grâce à quelques économies faites en Autriche, il puit commencer à Wacken . . . une modeste institution. L’installation en eut lieu le 7 mars 1808”.¹⁸

Met het jaar 1808 krijgen we weer vaste grond onder de voeten. Op 17 februari 1808 huwt Pieter te Tielt met de muldersdochter Maria Anne Ghislaine De Decker. In de huwelijksakte krijgt Behaegel het beroep ‘écrivain’ mee.¹⁹ Op 7 maart 1808 volgt de opening van de school in Wakken. Daarover is geen extra informatie voorhanden. Op 16 maart 1809 meldt de *Gazette van Gend* het verschijnen van een ‘Latynsche Grammatica’ van de hand van Pieter Behaegel. Intussen kwijt hij zich ook van zijn vaderlijke plichten. Dochter Rosalie wordt nog in het huwelijksjaar geboren in Wakken. Dochter Aurore volgt in 1809, maar ziet het levenslicht in het naburige Sint-Baafs-Vijve.²⁰ Zo is Pieter, gesteld en wel, terechtgekomen in het onderwijs, ook al heeft hij daarvoor geen enkel diploma.²¹

Vrij plots en onverwacht verschijnt Pieter in 1810 in Torhout, waar hij de kostschool van Louis Lannée overneemt.²² Uit een brief van 10 mei 1810, door Pieter Behaegel vanuit Wakken gestuurd aan de Torhoutse burgemeester, blijkt duidelijk dat hij reeds voordien met de Torhoutse stadsmagistraat had gepraat. Blijkt dat hij vanuit Torhout gesolliciteerd werd, maar ook bewust had geprobeerd om de boot af te houden. Maar, schrijft hij: “Ma femme voulant

18 H. LIPPENS-BEHAEGEL, *a.c.*, p. 181.

19 Tielt, BS, huwelijken 1808, nr. 13.

20 Brugge, *Rijksarchief* (RAB), register volkstelling 1815, nr. 12.

21 Torhout, *Stedelijk Archief* (SAT) Modern archief (MA), nr. 477: Etat de l’instruction primaire et secondaire dans la ville de Thourout au premier janvier 1818. Dit stuk geeft voor Behaegel: “âge: 35; né à Thielt; 6 enfants; 8 ans dans la ville de Thourout; diplômes: non”.

22 Louis Lannée: afkomstig uit Duinkerke, commissaris van het Directoire in Tielt in 1796. Vervangen in 1797 en overgeplaatst naar Brugge. Nadien leraar geschiedenis aan de nieuwe ‘Ecole centrale’ en leraar schrift in de opvolger, het Lyceum. Richtte een ‘Ecole Française’ op in de Vlamingstraat. De school was niet erg succesvol. Toen de stad Torhout een eigen school wilde starten, kreeg hij er in 1808 de leiding van maar hij was al vertrokken in het voorjaar van 1810. Voor meer informatie, zie: R. HAELEWIJN, ‘Het internaat van Louis Lannée, Torhout 1808’. in: *Album Archivaris Jos. De Smet*, Brugge, 1964, p. 183-189

absolument 's habituer ailleurs, une autre occasion se présentant, l'état de ce peu dépressionnement n'existe plus pour moi".²³ En dat hij er zelf ook vaart achter wil zetten blijkt uit zijn bericht aan de stad Torhout dat hij reeds een overeenkomst gesloten heeft met 'madame Biesbrouck', eigenares van de gebouwen in de Oostendestraat 29, waar ook Louis Lannée zijn school had.²⁴

Op 17 september verschijnt dan volgende aankondiging in de *Gazette van Brugge*:

"Pensionnat de Thourout.

P. Behaegel, connu par ses ouvrages et ses institutions publiques a l'honneur d'avertir les Parents et les Tuteurs qu'il vient de transférer à Thourout son Pensionnat, où il enseigne, par principes, la langue Flamande, la langue Française, l'Ecriture, l'Arithmétique. Il instruit avec soin la Pratique de la religion Catholique romaine. Le prix annuel de la pension, payable par trimestre et d'avance, indépendamment d'un Ecu de six livres d'entrée, est de cent cinquante florins. Chaque élève est tenu d'apporter une paillasse, un matelas, un oreiller, deux paires de draps, des couvertures de lit, des serviettes, des essui-mains et des vergettes. On prend de gré à gré des arrangements pour le blanchissage et le raccomodage. Les vacances qui ne sont que de trois semaines par an, ne donne (sic) droit à aucune diminution dans le payement; ni les autres absences, sinon en cas de maladie. Le directeur fournira à un prix modéré les livres nécessaires à l'avancement des élèves. Pour instructions ultérieures s'adresser au Directeur dudit Pensionnat."²⁵

De school richt zich dus duidelijk naar financieel kapitaalkrachtige ouders. Er wordt ook vrijwel uitsluitend in het Frans les gegeven. Aankondigingen voor en brochures over de school zijn allemaal in het Frans opgesteld. De school heeft ook succes. De gebouwen

23 SAT, MA, dossier 137, briefwisseling, P. Behaegel aan de burgemeester van Torhout: 10 mei 1810.

24 SAT, MA, dossier 137, briefwisseling, P. Behaegel aan de stad Torhout: s.d., maar geklasseerd na de brief van 10 mei.

25 *Gazette Van Brugge*, 17 september 1810, nr. 114.

zijn te klein en in 1816 verhuist Behaegel van de Oostendestraat naar de Bruggestraat 16, naar Ten Walle, voorheen hospitaal en klooster. Het feit dat Koning Willem I, bij KB van 10 juni 1816, die gebouwen had overgedragen aan de stad Torhout speelt natuurlijk ook een rol. In het Torhoutse stadsarchief is de overeenkomst tussen Pieter Behaegel en de stad in verband met Ten Walle bewaard.²⁶ Uit de lectuur daarvan blijkt duidelijk dat Torhout de school van Behaegel a.h.w. beschouwt als een stedelijk instituut: "... dat het oogwit dezer tegenwoordige vergaeding is, van te beraemen (sic) over de gebouwen, welke Syne Majesteit aen de Stad Thourout gecedeerd heeft, tot gebruyck van het Pensionnaet van de gemelde Stad, welke gebouwen tegenwoordig bewoont zyn door de heer P. Behaegel, oppertoeziener van het pensionnaet van Thourout." Behaegel zal gegrijsd hebben, toen hij het woord 'oppertoeziener' las. Want voor hem is het even duidelijk. Het is 'zijn' school. Hij krijgt heel wat rechten en weinig plichten. En als die plichten met geld te maken hebben, past hij daar op tijd en stond wel een mouw aan, zoals we later nog zullen zien. En hij heeft ook geen pottenkijkers nodig. Ten Walle herbergt nog een brigade van de marechaussee en Behaegel wil die eruit. Met het mondelinge akkoord van de burgemeester maakt hij een afspraak met zijn vroegere huisbazin 'madame la veuve Van Biesbrouck à Ostende'. De stad neemt zijn huurovereenkomst voor de gebouwen in de Oostendestraat over en de marechaussee verdwijnt ijlings daarheen.²⁷ Maar daarmee is hij nog altijd geen baas alleen in Ten Walle. Een aantal overgebleven zusters augustinessen bezetten nog een stuk van Ten Walle, een deel van hun klooster dat ze hadden kunnen terugkopen. Op 25 juli 1816 sluit hij ook met hen een overeenkomst af. Zij verhuren hem de rest van het oud hospitaal dat in hun bezit is, nl. het schotelhuys, keuken, refter, kerk en hof en andere erven. De pacht start op 1 mei 1817 en loopt twaalf jaar. De pachtsom bedraagt '23,5 gouden grooten vlaemsch

26 SAT, MA, bundel 478, 23,24 en 25: Vergaeding van den burgerlyken raed van de Commune van Thourout (Westvlaenderen), den [blanco] 1816.

27 Behaegel schoot de huur voor van september 1816 tot en met april 1817, tot de stad overnam. Maar hij zag het geld niet terug. Daarom schreef hij op 8 april 1818 een kwaad briefje aan de stad. SAT, MA, bundel 478, 28 bevat die nota en een betalingsopdracht voor 163 gulden en 8 cent van 29 maart 1819.

courant = 255,78 fl. per jaar' en moet in geld voldaan worden op 30 april van elk jaar.²⁸

En zo kan Behaegel verder aan de slag in zijn nieuwe behuizing. Hij is er in elk geval in geslaagd om aan zijn school een zeer goede reputatie te geven. De kwaliteit van zijn onderwijs werd algemeen aanvaard. In een rapport over de verhuizing van de Oostendestraat naar de Bruggestraat blijkt dat de school in een zeer rustige omgeving ligt, dat de gebouwen erg geschikt zijn, de opleiders en directie (Behaegel en twee ondermeesters) uiterst bekwaam en dat de kwaliteit van het onderwijs uitstekend is. Een deel van de uitrusting van het gebouw wordt geleverd door de stad Torhout.²⁹ In 1826 blijkt de stad Torhout jaarlijks nog een som van 70 fl te fourneren om prijzen aan te kopen.³⁰

Behaegels pensionaat telt 65 leerlingen in 1815. In 1817 zijn er dat 90, 40 externen en 50 internen. Het 'Rapport Imbert' geeft ook aan waarom Torhout voordelen heeft als vestigingsplaats voor een dergelijke kostschool: Torhout trekt door zijn gemakkelijke verbindingen veel vreemde families aan en is te verkiezen voor het onderwijs van jonge mensen.³¹ In hoeverre klopt een dergelijke bewering? Even controleren waar die 90 leerlingen vandaan komen: Brugge levert er 26, Poperinge drie. Uit Aartijke, Gistel, Koekelare, Kortrijk, Lichtervelde, Tielt en Zedelgem komen er telkens twee. Geluwe, Gits, Hooglede, Houtave, Ichtegem, Keiem, Klemserke, Oudenburg, Pervijze, Pittem, Roeselare, Ruiselede, Schore, Sint-Baafs-Vijve en Waasten leveren ieder één leerling. Tot zover West-Vlaanderen.

Gent en Bassevelde sturen ook elk één leerling, Antwerpen één en Brussel drie. Twee wonen in het Zeeuwse Goes, vier in Londen en één in Savannah (USA). De rest hoort thuis in Torhout zelf en dat zijn allicht grotendeels externen.³²

28 SAT, MA, bundel 478,26: Overeenkomst van 25 juli 1816 met de Religieuzen van het ordre van den h: Augustinus.

29 RAB, MA, Reeks 1, nr 1700: Institution primaire. Etat des instituteurs primaires existant au 1er janvier 818.

30 SAT, MA, bundel 478,8, incompleet stuk, gedateerd 15 augustus 1826.

31 Zie voetnoot 29.

32 L. HOERNAERT, *Pieter Behaegel. Een voorstudie tot het leven en werk van de West-Vlaamse kostschoolhouder en 'Taelleeraer'*, Gent s.d. (onuitgegeven licentiaatsverhandeling RUG 1948-1949), p. 104-105.

Behaegel gebruikt, volgens H. Lippens, een eigen versie van de onderwijsmethode van Joseph Jacotot.³³ Op zijn eigen, enigszins pedante manier besluit hij: 'Par cette méthode, ainsi que Socrate, il faisait accoucher les esprits les plus rebelles ... Son institution n'avait pas d'égale dans ce temps. Pendant plus de trente ans, il forma des sujets brillants ...'³⁴

EEN PROMOTIE GEWEIGERD

1817 brengt als het ware het 'officiële' bewijs dat Behaegel een goede school heeft en dat dit ook ruim bekend is. Hij wordt immers bij KB van 29 juli 1817 benoemd tot de eerste directeur van de nieuwe kweekschool (normaalschool) die Willem I wou oprichten in Lier. De voordracht gebeurt door Repelaer van Driel, commissaris-generaal van het onderwijs en van de kunsten en wetenschappen. Hij schrijft aan zijn koning: "Met opzigt tot den persoon van Directeur en Onderwijzer bij de op te rigten tweede kweekschool, vleije ik mij gelukkiger geslaagd te zijn dan ik mij had mogen voorstellen. Na veel nadenken en onderzoeken, is mijn oog gevallen op, en heeft zich ten gevolge van een gedaan voorstel van mijn zijde tot aanvaarding van dezen post genegen betoond de heer Petrus Behaegel, van geboorte een Vlaming, belijdenis doende van de Rooms Catholijken Godsdienst, thans houder eener in alle opzigten gunstig bekende en zich boven vele anderen zeer gunstig onderscheidende kostschool te Thorhout bij Brugge, een man bovendien die zich reeds vroeger door het uitgeven van verschillende werkjes ook over Fransche taal en voornamelijk door de thans nog bij hem onderhanden zijnde bearbeiding en uitgave eener Nederduitsche Spraakkunst ten voordeeligen heeft doen kennen, die voorts in vroegeren leeftijd een jaar in de Provincie Utrecht doorbracht, ook in Duitsland zich langen tijd

33 Joseph Jacotot (*Dijon, 4 maart 1770 – +Parijs, 30 juli 1840). Hoogleraar te Dijon, politiek actief, verbannen bij de 2^e restauratie komt hij naar België; hoogleraar Franse literatuur aan de Leuvense universiteit. Keert terug naar Frankrijk in 1830. Zijn systeem vertrekt van een analyse van de elementen afzonderlijk, legt dan de verbanden en maakt dan een synthese. Nadruk ligt op zelfwerkzaamheid en concentratie. De methode werd vooral toe- en aangepast in Duitsland.

34 H. Lippens-Behaegel, *a.c.*, p. 182-183.

onthield en door dit een en ander eene gematigdheid van denken en tevens eene bij de bewoners der Zuidelijke Provintien zeldzame liefde voor de zuivere Hollandsche taal heeft ingezogen, wijders velerlei grondige kundigheden en eene buitengewone lust bezit in zijnen post meer en meer te bekwamen en denzelven waarlijk op eene voor de Jeugd en voor het Vaderland nuttige wijze te bekleeden.”³⁵ Behaegel heeft zich ook al bereid verklaard om na 15 augustus, tijdens de vakantie in zijn kostschool, naar de kweekschool in Haarlem te trekken om te zien hoe die bestuurd wordt. Het verblijf zal spijtig genoeg maar kort zijn. Een langer verblijf ware beter, meent Repelaer, want zou ten goede komen aan Behaegels kennis en meer zuivere uitspraak van het Hollands. De koning accepteert het voorstel van Repelaer van Driel en benoemt Pieter Behaegel tot directeur van de nieuwe normaalschool te Lier. Zijn wedde, 1600 gulden per jaar, gaat in op de dag van zijn benoeming, 29 juli 1817. Verder krijgt hij vrije woonst in het gebouw van de school en een aandeel in het schoolgeld dat de leerlingen zullen moeten betalen. Behaegel die eerst had toegezegd, herroept dit echter in een brief van 4 september 1817. Als reden geeft hij op dat hij, blij om de kans om het onderwijs te verbeteren, uit het oog verloren heeft dat het inkomen van zijn eigen kostschool, dat in enkele jaren verdriedubbeld kan worden, hoogstnodig is voor het onderhoud van zijn familie. Door het verlaten van zijn pensionaat zou hij dus zijn vrouw en kinderen zwaar benadelen. Maar hij ziet een alternatief. Hij stelt voor om de kweekschool in Torhout te starten. Hij zal zich één uur per dag aan zijn eigen kostschool wijden, de rest van de dag is voor de kweekschool. Meer nog, hij is bereid om gedurende tien jaar zijn wedde niet te ontvangen. Met dit geld kan de nieuwe kweekschool in Torhout gebouwd worden. Op Behaegels brief is een nota geschreven van 6 oktober die stelt dat de koning ‘de goede gezindheid van de suppleant’ erkent maar zijn voorstel niet kan accepteren ‘zoo uit hoofde van den aard van het aanbod zelve’ en ook omdat de onderhandelingen met Lier reeds te ver gevorderd zijn.³⁶ Omdat Behaegel nog geen benoemingsbe-

35 Zie voetnoot 17.

36 ARA, algemeen archief van de staatssecretarie, L t A 2; brief van P. Behaegel aan Willem I: Torhout 4 september 1817.

sluit ontvangen had, werd ook geen ontslagbesluit genomen. Waarom is Pieter Behaegel op zijn beslissing teruggekomen? Lippens bevordert zijn schoonvader op slag tot visionair, tot helderziende als hij schrijft: "... Prévoyant peut-être les orages qui ne tarderaient pas à éclater entre la Hollande et la Belgique et cédant aussi aux sollicitations de ses amis ..."37 "Prévoyant" ... ligt erg moeilijk als men ziet dat Pieter in 1818 het 1ste deel van zijn 'Nederduytsche Spraekkunst aan koning Willem I opstuurt en vraagt om de delen 2 en 3 aan de vorst te mogen opdragen. Dit wordt trouwens toegestaan.³⁸ Zijn vraag in 1819 om belast te worden met het opstellen van een reeks boekjes voor het lager onderwijs wordt, zoals alle andere vragen van dergelijke aard, principieel geweigerd maar hij ontvangt 500 fl ter aanmoediging en wegens persoonlijke verdiensten.³⁹ Op 30 juni 1819 wordt Behaegel opgenomen als lid in de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden en hij weigert dat niet. De verbinding Behaegel-Den Haag is duidelijk niet gebroken, maar succesvol. 'Cédant aussi aux sollicitations de ses amis' verwijst allicht naar de veroordeling op 2 maart 1817 van vriend Leo De foere tot twee jaar gevangenis.⁴⁰ Ook Behaegel werkte mee aan *Le Spectateur belge*, maar niet als stokebrand en hij had dan ook heel weinig te vrezen. Het is immers ook onvoorstelbaar dat iemand als Repelaer van Driel daarvan niet op de hoogte zou zijn en dit niet zou vermeld hebben in zijn aanbeveling om Behaegel tot eerste directeur van de Lierse kweekschool te benoemen. Er zou helemaal geen aanbeveling gekomen zijn. Blijft over: geld. Iets waarvan Behaegel nooit genoeg had. We zullen het later nog zien.

37 H. LIPPENS-BEHAEGEL, *a.c.*, p. 185.

38 KB van 22 mei 1818 nr. 79.

39 'Het openbaar lager onderwijs in België onder koning Willem I: de katholieke school' in: *Bijdragen en mededelingen van het historisch Genootschap*, deel 78, p. 24, n. 3.

40 Leo De foere werd veroordeeld n.a.v. een aantal artikels die hij publiceerde in zijn eigen '*Le Spectateur Belge*'. Reden van de veroordeling: het verwekken van mistrouwen, onenigheid, beroering en wanorde.

TERUG IN TORHOUT

Behaegel blijft dus in Torhout en bouwt zijn school, die het goed doet, verder uit. In 1825 verschijnt er een wolkje aan de hemel. Bij KB van 14 juni 1825 wordt het onderwijs in het Latijn gereglementeerd. Wie niet over de nodige kwalificaties beschikt, mag vanaf 1 oktober 1826 geen onderwijs in de 'oude talen' meer geven tenzij met een speciale, koninklijke toestemming. Behaegel geeft Latijn in zijn kostschool, voldoet niet aan de voorwaarden en vraagt dus de noodzakelijke uitzonderingsmaatregel. De stad Torhout levert hem meteen een bewijs van goed 'Latijns' gedrag. Burgemeester Lauwers en secretaris Moke verklaren dat: "de Heer Pieter Behaegel, vooraleer het verbod van in de pensionnaten zonder byzonder verlof het Latyn te leeren, verscheide jongelingen zoodanig in de Latynsche taal gevoorderd heeft, dat zy in de universiteiten zyn aangenomen geworden; ... En dat dit zeer voordelig voor deze Stad zoude zyn, indien hy van Zyne Majesteit het verlof bekwame voor eenige jongelingen in de beginselen der Latynsche taal te onderwyzen.⁴¹ H. Lippens geeft in zijn schets de indruk dat zijn schoonvader de toestemming ook gekregen heeft⁴², maar de werkelijkheid ziet er anders uit. Op 28 februari 1827 valt in Torhout een brief binnen van de gouverneur. Behaegel moet onverwijld de lessen Latijn stoppen zoniet riskeert hij een proces. Torhout krijgt de opdracht om dit aan Behaegel door te geven en te controleren dat het verbod uitgevoerd wordt.⁴³ Een paar dagen later komt bij de stad een nota aan van Th. Vandewalle, inspecteur van het derde schooldistrict. Hij wil het aantal leerlingen dat Latijn volgt bij Behaegel weten en vraag ook hun namen.⁴⁴ Veertien dagen later is het weer prijs. Opnieuw wijst de provincie op het KB van 14 juni 1825 en men heeft weet van personen die nog altijd 'oude talen' onderwijzen, ook al mogen ze dat niet meer. De gouverneur vraagt een nauwkeurig onderzoek en zo spoedig mo-

41 SAT, MA, bundel 478,20: Burgemeester en schepenen van Torhout: 3 april 1826.

42 H. LIPPENS-BEHAEGEL, *a.c.*, p., 183.

43 SAT, MA, bundel 473, p. 14; Provincie West-Vlaanderen (afdeling hoger onderwijs) aan het stadsbestuur van Torhout: Brugge 28 februari 1827.

44 SAT, MA, bundel 478,4; Th. Vandewalle aan de stad Torhout: Brugge 5 maart 1827.

gelijk, een verslag daarover.⁴⁵ Uiteindelijk stuurt de gouverneur op 30 juli 1828 een 'geheim' stuk aan de Torhoutse burgemeester. De gouverneur werd 'Zijdelings onderrigt dat er niettegenstaande het gedane verbod, door den Heer kostschoolhouder Behaegel (sic) te uwer stede, nog onderwijs in het Latijn zou worden gegeven'. De burgemeester moet ofwel: 1. vaststellen dat Pieter Behaegel inderdaad nog Latijnse les geeft en aan hoeveel en welke leerlingen; ofwel: 2. Op zijn eigen verantwoordelijkheid verklaren dat Behaegel geen lessen Latijn meer geeft.⁴⁶ Waarom Behaegel geen toestemming kreeg om verder Latijnse les te geven, blijft momenteel onbekend. Verder onderzoek in het archief van de staatssecretarie in Den Haag kan wellicht een antwoord bieden. Of ligt dit nog in het stadsarchief in Torhout? Zeker is dat Behaegel zijn Latijnse lessen opgedoekt heeft en dat zal de faam van zijn school geen goed gedaan hebben. Zijn reactie daarop zullen we in 1836 nog te lezen krijgen.

De Latijnproblemen zijn niet de enige die Behaegel in het derde decennium van de 19de eeuw te verwerken krijgt. Op 23 augustus 1823 ontvangt de stad Torhout de opdracht van de gouverneur om te voorzien in een lagere school.⁴⁷ Op 13 oktober 1823 blijkt dat de stad daartoe een lokaal in Behaegels Ten Walle wil inrichten. Behaegel verzet zich echter en de gouverneur vraagt dat Behaegel zijn bezwaren schriftelijk zou overmaken zodat blijkt dat dit plan 'nadeelig en strijdig met zijne belangen is'.⁴⁸ Het voorstel van Torhout wordt ook niet aanvaard door de Gedeputeerde Staten⁴⁹ die oordelen dat 'een nieuw en belangrijk schoolgebouw met zijn toebehooren worde daargesteld' en ook de gouverneur is die oplossing erg genegen. Geen problemen meer met Behaegel. Geen twee scholen op elkaars lip. En opnieuw doet Behaegel een voor-

45 SAT,MA, bundel 473, 17; Provincie West-Vlaanderen, hoger onderwijs aan de stad Torhout: Brugge 19 maart 1827.

46 SAT, MA, bundel 478, 14; de gouverneur van West-Vlaanderen aan de burgemeester van Torhout: geheim stuk van 30 juli 1828.

47 SAT,MA, bundel 478, 12; de gouverneur van West-Vlaanderen aan de stad Torhout: Brugge, 23 augustus 1823.

48 SAT, MA, bundel 478, 11; West-Vlaanderen, 2^e afdeling aan de stad Torhout: Brugge, 13 oktober 1823.

49 Worden nu Bestendige Deputatie genoemd.

stel. Hij is bereid om Ten Walle te kopen. Hij biedt de schattingsprijs van 1816 aan namelijk 4000 fl. Die centen moet Torhout maar gebruiken om een nieuwe school te bouwen.⁵⁰ Torhout krijgt de opdracht om de nodige maatregelen te nemen, maar er gebeurt niets meer tot het ene probleem aan het andere gekoppeld wordt. Behaegel wil immers geen stap meer zetten tot "... de sedert zoo veele jaren hangende zaak van het gebouw beslist zij. Want het is uyt deze beslissing dat moet gezien worden welkdanige opofferingen ik nog doen kan ten voordele van het onderwijs en de lagere school in het bijzonder."⁵¹ Zet Behaegel Torhout onder druk, dan doet de gouverneur dat ook, want hij zal de zaak over 'de teruggave der uitgeschotene gelden door de Heer Behaegel' niet aan de Gedeputeerde Staten voorleggen als hij geen voorstel krijgt over alle 'school'-problemen, dus ook over die lagere school die er nog altijd niet is.⁵² Over welke voorgeschoten centen in verband met het kostschoolgebouw kan het gaan? Het contract tussen Pieter Behaegel en de stad Torhout, gesloten in 1816, bepaalt dat Behaegel instaat en betaalt voor alle veranderings- en onderhoudswerken.⁵³ Nochtans blijkt het wel degelijk om onderhouds-, herstellings- en opfrissingswerken te gaan. Behaegel had reeds in 1826 een 'Rekeninghe' aan de stad bezorgd voor de periode 1816-1825, en die is niet van de poes. 6 690 gulden en 75 cent heeft hij te goed, daarin begrepen de renten die hij heeft moeten betalen op het geld dat hij soms heeft moeten lenen. Daar trekt hij de pacht af van het kloosterdeel. Omdat het onmogelijk is exact te bepalen wat aan Ten Walle, eigendom van de stad en wat aan het stuk van de augustinessen besteed werd, trekt hij daarvoor 1/5 af. Resteert de riant som van 4385 gulden en 79 cent.⁵⁴ En daar mogen ze wat hem betreft, gerust nog rente op betalen. De zaak is intussen aanhangig gemaakt bij de provincie. De gouverneur stelt vast

50 SAT, MA, bundel 478, 09: provincie West-Vlaanderen aan de stad Torhout, december 1823.

51 SAT, MA, bundel 478, 15: P. Behaegel aan de stad Torhout, 13 februari 1827.

52 SAT, MA, bundel 478, 22: provincie West-Vlaanderen, 2^e afdeling aan de Stad Torhout: Brugge, 13 december 1826.

53 Zie voetnoot 26.

54 SAT, MA, bundel 473, 7; Rekeninghe d' heer Behaegel wegens herstelling van het Pensionnat.

dat de stad Torhout niet ontkent dat er een overeenkomst was/ is tussen de stad en Behaegel over dergelijke kosten. Dus heeft Behaegel recht op een vergoeding. Maar wat hij vraagt is veel te veel en moet beter gespecificeerd worden.⁵⁵ De 'Rekeninghe' zal snel bij het provinciebestuur geweest zijn. Op 24 oktober 1827 deelt de gouverneur mee dat Behaegel recht heeft op 2011 gulden en 30 cent en geen interest.⁵⁶ De grote liefde tussen Behaegel en de stad Torhout lijkt voorbij. Hij is niet meer bereid om kosten te doen. Telkens als er iets mankeert, krijgt de stad een vraag naar maatregelen, of het nu om de bouwvalligheid van de hoofdboort en de brugtoegang tot de school⁵⁷ gaat of over een muur die op invallen staat.⁵⁸ Tussendoor vraagt hij wanneer hij zijn centen krijgt, want hij heeft het dringend nodig om schulden te betalen.⁵⁹ En de aanval gaat verder. Op 19 augustus 1828 stuurt hij een brief aan de gouverneur van West-Vlaanderen met het verzoek om zich elders te mogen vestigen als onderwijzer, zonder een examen te moeten afleggen.

Hij motiveert zijn vraag ook: de koning oordeelde hem in 1817 bekwaam om directeur te worden van de kweekschool in Lier, 'om te zijn den onderwijzer van de onderwijzers der zuijdelijke provincien'.⁶⁰ Het mag niet baten. Het antwoord is negatief. Behaegel poogt dan opnieuw de draad op te nemen met de stad Torhout maar die draad is te versleten. Nog voor de onafhankelijkheid beslist de stad om een totaal nieuwe school te bouwen.

VERDERE ONTWIKKELINGEN

In de laatste jaren voor 1830 evolueerde Pieter Behaegel vrij snel naar een harde ⁶¹anti-Willemhouding. H. Lippens schrijft dat Pieter de leiding had over de ontvangst van Willem I, toen die op

55 SAT, MA, bundel 473, 5; Gouverneur van West-Vlaanderen aan de stad Torhout: Brugge 26 mei 1827.

56 SAT, MA, bundel 473,10; Gouverneur aan de stad Torhout: 24 oktober 1827.

57 SAT, MA, bundel 473,9; Behaegel aan de stad Torhout: 5 december 1827.

58 SAT, MA, bundel 478,5; Behaegel aan de stad Torhout: 17 juli 1828.

59 SAT, MA, bundel 478,6; Behaegel aan de stad Torhout: 24 maart 1828.

60 RAB, MA, reeks 2, nr 9677: Behaegel aan de gouverneur van West-Vlaanderen: 19 juli 1828.

61 H. LIPPENS-BEHAEGEL, *a.c.*, p.184.

3 juni 1829 een bezoek bracht aan Torhout. Dit is totaal onwaarschijnlijk en ruikt naar *wishful thinking*. R. Haelewijn haalt er de bronnen bij en deelt mee dat Behaegel, in zijn functie van voorzitter van de kerkraad Willem I moest toespreken, maar dat hij dit weigerde.⁶²

Bij de onafhankelijkheidsperikelen in 1830 staat hij niet op de lijst van de schutterij.⁶³ Hij moet wel zijn plicht doen als lid van de burgerwacht die begin september opgeroepen wordt om dag en nacht te patrouilleren.⁶⁴ Maar hij is ziek geweest en moet het kalm aan doen. Hij stelt dan voor om hem uiterlijk om 1 uur 's nachts naar huis te laten gaan of een vervanger te aanvaarden, die hij zal aanstellen.⁶⁵ Wanneer de kiezers van het district Veurne hem naar het Nationaal Congres willen sturen, laat hij een open brief verschijnen in de *Journal des Flandres*. Hij verklaart eerst dat hij zelf niets te maken heeft met dit initiatief. Dan spuwt hij zijn gal uit naar Willem I: '... parce que je déteste l'arbitraire et l'oppression de tous les Nassau, ... doivent être à jamais exclus de toute influence dans notre belle patrie. Je ne veux que Dieu et la liberté pour moi en pour tous.' En wie er anders over denkt, moet voor iemand anders stemmen.⁶⁶ Niemand hoort er nog iets van. Zijn vriend Leo De foere gaat naar het Nationaal Congres, Pieter Behaegel niet. Hij kan zich verder intensief bezighouden met zijn school. Daar slaat het noodlot toe als Maria Anne Ghislaine De Decker, Behaegels echtgenote, sterft op 22 juli 1833. Hij probeert het grote verlies voor de school te compenseren door één van zijn dochters, Marie, in te schakelen.

In 1836 wordt bij de drukkerij C. De Moor uit Brugge een nieuwe folder gedrukt voor het Pensionnat de Thourout. Het stuk bevat

62 R. HAELEWIJN, *Torhout onder het Hollands bestuur*, Torhout, 1967, p. 41. Behaegel was eerst secretaris van de kerkraad, hij was voorzitter van april 1827 tot 26 juni 1829. Hij zetelde dan verder als gewoon lid tot 2 augustus 1837.

63 SAT,MA, bundel 254: alfabetische lijst van de schutterij van Torhout, opgemaakt in juni 1830.

64 R. HAELEWIJN o.c., p. 22.

65 SAT,MA, bundel 478: Behaegel aan het college van burgemeester en schepenen van Torhout: 28-9-1830.

66 *Journal des Flandres*, nr. 296, dinsdag 25 oktober 1830; Aux électeurs du district de Furnes.

1836

no 47312

PENSIONNAT

DE

THOUBOUX

(FLANDRE - OCCIDENTALE)

DE LA DIRECTION DE
BRANCHU

Depuis que l'enseignement est libre en Belgique, on y voit s'élever un grand nombre de collèges, où l'un des objets principaux qu'on se propose est l'étude du grec et du latin.

Si cette étude est indispensable à ceux qui se destinent à des fonctions où la connaissance des langues anciennes est d'un besoin absolu, il n'est pas moins évident qu'il y a un grand nombre de jeunes gens auxquels ces langues ne sont ni nécessaires ni même utiles; et qui, devant parcourir une tout autre carrière, perdent dans les collèges un temps considérable à acquérir des connaissances qui leur seront un jour d'une inutilité complète; tandis qu'en beaucoup moins de temps ils pourraient se procurer les sciences dont ils auront besoin pour remplir les devoirs de leur vocation.

Tout homme sensé et impartial doit sentir la nécessité d'un plan d'éducation, où n'entre point comme objet principal l'étude du grec et du latin; où les jeunes gens puissent apprendre tout ce qui est relatif au cours ordinaire de la vie; et où ils puissent se préparer pour fréquenter, avec succès, les leçons de l'enseignement supérieur, lorsque, parvenus à un certain âge, ils seront à même de se décider pour un état qui demande une érudition plus variée et un savoir plus étendu. Tel est le plan que l'on a constamment suivi et qui s'est toujours justifié par

1837

N° 298.
 Van 17 d^e 1837.
 Aan de heeren Burgemeester en raad
 heeren der Stad van Theourent.

Myn heeren

Vaar ik voortdyig, op de erre van het
 funksionnaet, verscheydne plantingen ge-
 daen hebbe, die tegenwoordig enige me-
 teringen of veranderingen vereyden: so
 bid ik ul. de goetheyd te hebben van my
 te lasten weten of en hoe die veranderingen
 kunnen plaect hebben; of de Stad verstaet in
 plantingen voor sich te behouden, mit de mee-
 de van de materiacten en van den arbeys
 loon te vergaeden; of wel, of de Stad andere
 insigten daer ontrent heeft.

In afwachting van een antwoort, t welk
 alle opuerelene moegelykheiden, ten dien
 aanzien, toe verduynen, neem ik te my-
 heyt my, met een bylaere begaatching
 te naemen

ul. ontmerckysten, sijn aer

Theourent, 26 December, 1837.

Beaufort

4771
2

een merkwaardige inleiding die allicht wijst op een verlies aan leerlingen (kwalitatief en kwantitatief) en een reputatiedaling van de school door het verbod om nog 'oude talen' te onderwijzen (zie boven). Het is ook een bewijs voor de grote klap die Behaegels eigen ego daar heeft gekregen. De inleiding luidt als volgt: "... Si cette étude (van Grieks en Latijn) est indispensable à ceux qui se destinent à des fonctions où la connaissance des langues anciennes est un besoin absolu, il n'est pas moins évident qu'il y a un grand nombre de jeunes gens auxquels ces langues ne sont ni nécessaires

ni mêmes utiles; et qui, devant parcourir une tout autre carrière, perdent dans les collèges un temps considérables à acquérir des connaissances qui leurs seront un jour d'une inutilité complète; tandis qu'en beaucoup moins temps ils pourraient se procurer les sciences dont ils auront besoin pour remplir les devoirs de leur vocation.

Tout homme sensé et impartial doit sentir la nécessité d'un plan d'éducation, où n'entre point comme objet principal l'étude du grec et du latin; où les jeunes gens puissent apprendre tout ce qui est relatif au cours ordinaires de la vie."⁶⁷ En dat is wat zijn pensionnaat te bieden heeft. '... Tel est le plan que l'on a constamment suivi et qui s'est toujours justifié par d'heureux résultats, à la maison d'éducation, établie depuis longtemps dans la ville de Thourout.'

Natuurlijk kan Behaegel zonder Latijn en Grieks niet concurreren met de bisschoppelijke colleges die als paddestoelen uit de grond geschoten zijn: Roeselare en Veurne in 1830, Poperinge en Menen in 1832, Kortrijk en Ieper in 1833 en Brugge een jaar later.⁶⁸ De rest van de brochure is reclame en informatie. Men betaalt zes francs inschrijvingsgeld en 390 francs per jaar voor een intern.

Een jaar later neemt Behaegel een 'associé' in de persoon van Charles Louis Tanghe (° Izegem, 14 juni 1809). De overeenkomst wordt op 14 juni 1837 afgesloten en bepaalt onder meer dat de naam van de school zal luiden 'Pensionnat de Notre Dame à Thourout, sous la direction de P. Behaegel et C.L. Tanghe'. Maar Behaegel laat de volledige leiding over aan Tanghe met ingang van 1 september 1837 en Tanghe mag beginnen betalen voor alles en nog wat.⁶⁹ Behaegel geeft aan Tanghe de indruk dat zijn naam in de titulatuur moet staan als uithangbord voor de school. Maar er zit een stevige adder onder het gras. Als Behaegel de schoolgebouwen vrijwillig verlaat, vervalt zijn overeenkomst met de stad Torhout. Dus moet het voor de buitenwereld lijken alsof hij nog altijd de baas is. Notaris Vuylsteke e.a. waarschuwen Tanghe dat de stedelijke overheid op

67 SAT, MA, bundel 478,3: Pensionnat de Thourout (Flandre – Occidentale) sous la direction de P. Behaegel, Brugge, 1836, 1 en 2.

68 M. CLOET (red.), *o.c.*, p.353.

69 SAT, MA, bundel 473,1; Overeenkomst tussen Charles Louis Tanghe en Pieter Behaegel; Torhout: 14 juni 1837.

de hoogte gebracht moet worden. Uiteindelijk deelt Behaegel laco-
niek aan de burgemeester mee dat hij een vennoot genomen heeft.⁷⁰
Over de vuile spelletjes die Behaegel heeft willen spelen met de stad
en met C.L. Tanghe komen we iets meer te weten als deze laatste
ten einde raad en op vraag van de stad Torhout zijn hele miserie aan
het papier toevertrouwt en naar de burgemeester stuurt. Daaruit le-
ren we dat: 1. Behaegel vond dat: '... de regering (Stad Torhout) haer
niet met het gebouw te moijen had'. 2. Behaegel Tanghe bedot heeft.
Er waren geen 30 internen maar slechts 22. De school zelf was zwaar
verwaarloosd. Marie Behaegel, dochter van Pieter, heeft meermaals
aan Tanghe verteld dat '... haren Vader, het penssionaeet in zoo een-
en ellendigen staet ziende, het met de maend oogst 1837 zou gee-
ijndigd hebben' (indien Tanghe zich niet had aangeboden). 3. Toen
Behaegel vaststelde dat Tanghe toch niet zo'n gewillig slachtoffer
was, bedreigde hij hem 'slegte berigten over het pensionnaet te ge-
ven' en het is niet bij dreigementen gebleven.⁷¹

De stad Torhout stelt daarop een groep bemiddelaars aan onder lei-
ding van schepen Auguste Van Caillie.⁷² De stad wil duidelijk verder
met Tanghe en niet meer met Behaegel, die zich bereid verklaart om
de school helemaal te verlaten. Op 1 juli 1839 ruilt Behaegel Torhout
voor Brugge, terwijl nog heel wat problemen niet opgelost zijn.
Tanghe zet de school alleen verder maar tegen 1846 staan de gebou-
wen van Ten Walle leeg en zijn a.h.w. klaar om de normaalschool,
die overkwam uit Roeselare, voorlopige huisvesting te bieden.

Behaegel ging zijn eigen weg. Zwaar gesubsidieerd bracht hij het
Tijdschrift voor Onderwijzers op de markt.⁷³ Tijdens de 'spellings-
oorlog' (1839-44) werd hij de kop van jut voor velen. Vanaf 1844
werd de Commissiespelling, waarvan hij een fervente tegenstander
was, verplicht. Duidelijk grijnzend vraagt het *Kunst- en Letterblad*

70 SAT,MA, bundel 473, 3. Behaegel aan de burgemeester van Torhout; 23 augustus 1837.

71 SAT, MA, bundel 473,6; C.L. Tanghe aan burgemeester en schepenen van Torhout: 7 mei 1838.

72 Auguste Van Caillie: Torhout (°1801-†1867); schepen en burgemeester (1858-1864).

73 *Tijdschrift voor Onderwijzers*, uitgave onder toezigt van het Staetsbestuer. Brugge 1842-1852.

zich af: 'De Heer Behaegel, die ruimschoots betaeld wordt om zijn tijdschrift uit te geven, dat weinigen lezen en niemand aankleeft, zal thans in bedenking gegeven worden of hij van zijne 'subsidiën' dan wel van zijn onvruchtbaar systeem wil afzien'.⁷⁴

Behaegel koos voor de centen.

74 *Kunst- en Letterblad*, 1843, p. 73.